

PUNKTY DORADZTWA PRAWNEGO PROWADZONE W BIURACH POSELSKICH. STUDIUM PRZYPADKU

Anna Tabuła

Akademia Kujawsko-Pomorska e-mail:anna.tabula@wp.pl

Streszczenie: Artykuł ma na celu przedstawić problematykę nieodpłatnej pomocy prawnej prowadzonej przez biura poselskie. W niniejszym opracowaniu omówiono status posła, skupiając się szczególnie na mandacie poselskim, mandatach wolnych i imperatywnych oraz immunitetach parlamentarnych. Ponadto przedstawiono obowiązki posła, takie jak udział w pracach Sejmu, praca w komisjach sejmowych oraz konieczność nawiązania kontaktu z wyborcami. Publikacja porusza również kwestię nieodpłatnej pomocy prawnej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem zakresu tej pomocy. W niewielkim zakresie omówiono również działalność biura poselskiego Poseł Iwony Kozłowskiej, jej roli w procesie legislacyjnym, w tym udostępnianie nieodpłatnych porad prawnych. Poseł Iwona Kozłowska jest przedstawiona jako zaangażowana w sprawy osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnościami i seniorów. Biuro poselskie oferuje porady prawne dostępne dla mieszkańców danego regionu. Omówiona problematyka w publikacji podkreśla konieczność zwiększenia świadomości społeczeństwa na temat dostępności nieodpłatnej pomocy prawnej oraz potrzebę współpracy między instytucjami w celu promocji tych usług.

Słowa kluczowe: status posła, mandat przedstawicielski, immunitet parlamentarny, biura poselskie, nieodpłatna pomoc prawna, komisje sejmowe, edukacja prawna, Sejm RP.

Status posła

Naczelnym organem państwa w Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z art. 95 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹ jest dwuizbowy parlament, w skład którego wchodzi Sejm i Senat. Reprezentantami są wybrani w demokratycznych wyborach posłowie i senatorowie. Sejm składa się z 460 posłów (art. 96 ust. 1 Konstytucji). Realizują oni władzę ustawodawczą, a także sprawują kontrolę nad władzą wykonawczą. Istota parlamentu jest jego ukształtowanie jako organu reprezentacji narodu, organu przedstawicielskiego. Przedstawiciele parlamentu wybierani są w wyborach powszechnych. W literaturze przedmiotu zwraca się uwagę, iż zagadnienie

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku.; (Dz. U. 1997 Nr 78 poz.483), dalej Konstytucja.

przedstawicielstwa, reprezentacji może być rozpatrywane dopiero na gruncie zasady suwerenności narodu, zgodnie z którą władza zwierzchnia należy do narodu². W świetle art. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej³, Naród może sprawować władzę w sposób bezpośredni, np. w formie referendum, a także w sposób pośredni, poprzez przedstawicieli, którzy reprezentują swoich wyborców w drodze wykonywania powierzonego im mandatu parlamentarnego (przedstawicielskiego)⁴. Mandat przedstawicielski (od łac. *mandatum* – zlecenie) rozumiany jest jako stosunek polityczno – prawny zachodzący pomiędzy posłem, a wyborcami⁵.

Mandat poselski można zdefiniować jako „całokształt praw i obowiązków posła wynikających z pełnienia funkcji Przedstawiciela”⁶. W literaturze prawa konstytucyjnego zwraca się uwagę, iż status prawny posła jest określany poprzez pozycję parlamentu w aparacie państwowym oraz relacje między wyborcami a posłami⁷. W nauce podkreśla się także, że niemożliwe jest określenie przez regulacje normatywne pełnego i rzeczywistego statusu prawnego posła, ponieważ związany jest on również z socjologicznym i społecznym zjawiskiem reprezentacji politycznej⁸. Często spotykane jest ponadto określenie mandatu przedstawicielski, które to określa źródło pozyskania mandatu. Decyzja wyborców wybrana osoba uzyskuje pełnomocnictwo do reprezentowania ich w sprawowaniu władzy państwowej w jakim wykonywana jest ona przez Sejm. Mimo, że wyznaczenie jest pewnego rodzaju aktem indywidualnym, gdyż wyborcy danego okręgu wskazują konkretną osobę jako reprezentanta, to po wyborze reprezentuje ona już cały Naród⁹. Jak wskazuje Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 12.01.1995 roku (sygn. akt W 17/94), mandat jest wyrazem dobrowolnej służby publicznej mandatariusza¹⁰.

Zgodnie z nauką prawa konstytucyjnego wyróżnia się ponadto dwa przeciwstawne sobie mandaty: mandat wolny oraz mandat imperatywny, nazywany inaczej związanym lub niezależnym¹¹. W Polsce jak i w innych ustrojach liberalnej demokracji dominuje koncepcja mandatu wolnego parlamentarzysty¹². Mandat wolny opiera się na koncepcji stworzonej przez francuskiego księdza Emanuela-Josepha Sieyès’a, który w 1789 roku w krótkiej rozprawie politycznej „Qu’est-ce que le tiers-état”, uznał posłów za reprezentantów całego Narodu rozumianego jako abstrakcyjna i nieograniczona czasowo wspólnota polityczna, która obejmuje także tych, którzy

2 K. Grajewski, *Odpowiedzialność posłów i senatorów na tle zasady mandatu wolnego*, Warszawa 2009, s. 19.

3 Ibidem, s. 20.

4 K. Witkowska, *Status prawny posła – wybrane zagadnienia*, „International Journal of Legal Studies” 2020, nr 2(8), s. 223.

5 Ibidem.

6 P. Chybalski, *Mandat poselski*, [w:] P. Sobolewski (red.), *Przewodnik poselski*, Warszawa 2023, s. 29.

7 K. Witkowska, *op.cit.*, s. 223.

8 Ibidem.

9 M. Kruk, *Mandat przedstawicielski w teorii, prawie i praktyce poselskiej*, Warszawa 2013, s. 115.

10 Z. Czeszejko-Sochacki, *Wpływ orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego na kształtowanie polskiego systemu prawa w latach 1985-1997*, Białystok 2001, s. 58.

11 B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2012, s. 407.

12 M. Zieliński, *Mandat imperatywny: panaceum na kryzys demokracji przedstawicielskiej?*, „Studia Prawnicze KUL” 2021, nr 3 (87), s. 218.

się jeszcze nie narodzili¹³. Zakłada ona, że parlamentarzysta jest przede wszystkim reprezentantem suwerena – w Rzeczypospolitej Polskiej narodu, a nie wyłącznie konkretnej grupy wyborców z danego obszaru wyborczego, o czym stanowi art. 104 ust. 1 Konstytucji RP, zgodnie z treścią, którego posłowie są przedstawicielami Narodu i nie wiążą ich instrukcje wyborców”.

Mandat wolny wyróżniają trzy podstawowe cechy:

1. **Nieodwoływalność** – jest to zasada, według której wyborcy nie mogą odwołać deputowanego przez doprowadzenie do wygaśnięcia jego mandatu. Jest to konsekwencja braku odpowiedniej konstrukcji prawnej, która zapewniałaby taką możliwość¹⁴, co wynika zapewne z niezwiązania deputowanych jakkolwiek instytucją instrukcji czy też nakazów, przez co przy braku ich wykonywania, wyborca nie może rozliczyć reprezentanta. Jedynym wyjątkiem od tej zasady przy odwołaniu lub pozbawieniu mandatu jest art. 107 Konstytucji;
2. **Uniwersalność** – zasada czy też cecha ta wiąże się z powiązaniem każdego posła z ogółem wyborców w całym państwie, niezależnie od tego, w jakim okręgu wyborczym poseł został wybrany. Jest on zobowiązany do reprezentowania interesów całego narodu. Chodzi więc tutaj o reprezentowanie całego zbiorowego podmiotu suwerenności;
3. **Niezależność** – zasada ta oznacza, że deputowany niezwiązany żadnymi nakazami, dyrektywami czy też instrukcjami ma sprawować swój mandat niezależnie¹⁵. Poseł nie może być związany interesami własnej partii, którą reprezentuje¹⁶.

Z historycznego punktu widzenia mandat imperatywny ukształtował się wcześniej niż mandat wolny¹⁷. Genezy takiej koncepcji mandatu należy upatrywać w średniowiecznej monarchii feudalnej, w której reprezentant podczas zgromadzenia stanowego związany był szczegółowymi instrukcjami swoich wyborców¹⁸. Od początku istnienia Sejmu w Polsce, również przyjmowano koncepcję mandatu imperatywnego, uznając iż poseł jest przedstawicielem szlachty z danej ziemi i jako jej pełnomocnik, podczas prac Sejmu, powinien działać zgodnie z wolą szlachty oraz wypełniać powierzone mu instrukcje¹⁹. Warto także zaznaczyć, iż mandat imperatywny znalazł także swoje zastosowanie w XX wieku, w systemach ustrojowych państw komunistycznych. Parlamentarzysta był w przypadku tego wariantu spra-

13 J. Rzucidło, J. Węgrzyn, *Parlamentarny mandat wolny jako jeden z mechanizmów wpływających na proces zarządzania państwem*, [w:] P. Kaczmarek, P. Jabłoński, M. Pichlak, M. Paździora (red.), *Perspektywy juryscentryzmu*, Wrocław 2011, s. 73.

14 B. Banaszak, M. Jabłoński, *Konstytucyjna koncepcja mandatu posła i senatora a gwarancje jego wykonywania na gruncie ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora*, „Przegląd Sejmowy” 2000, nr 1, s. 82.

15 K. Grajewski, *Mandat przedstawicielski – pojęcie i rodzaje*, [w:] *Leksykon prawa konstytucyjnego*. 100 podstawowych pojęć, Warszawa 2016, s. 260.

16 B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 405; B. Banaszak, M. Jabłoński, *Konstytucyjna koncepcja mandatu posła i senatora a gwarancje jego wykonywania na gruncie ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora*, „Przegląd Sejmowy” 2000, nr 1, s. 82.

17 B. Banaszak, *op.cit.*, s. 406.

18 K. Grajewski, *Odpowiedzialność...*, *op.cit.*, s. 16.

19 *Ibidem*.

wowania mandatu do pewnego stopnia „pasywnym instrumentem w rękach wyborcy”²⁰. Konsekwencją takiego związku przedstawiciela ze swoimi wyborcami jest np. możliwość udzielenia reprezentantowi przez wyborców instrukcji, a nawet odwołania ze składu parlamentu. Tak rozumiany mandat imperatywny stanowi instytucję na podobieństwo pełnomocnictwa przy negocjowaniu treści umów międzynarodowych w prawie międzynarodowym publicznym, to jest stanowi instrukcję, której deputowany nie powinien przekraczać²¹.

Mandat poselski chociaż znacząco zmienia status prawny osoby wybranej w wyborach, to w sprawach, które wykraczają po za sferę praw i obowiązków związanych z pełnieniem funkcji posła na Sejm, dana osoba traktowana jest nadal jak obywatel niebędący posłem.

Termin „immunitet” pochodzi z łacińskiego słowa *immunitas* i oznacza uwolnienie od obciążeń, wolność od czegoś, wyłączenie pewnych grup osób od świadczeń lub odpowiedzialności, która ciąży na innych, a także nieczynienie tego, do czego inni są zobowiązani²².

Przywilej nietykalności posła polega na zakazie jego zatrzymania bądź aresztowania. Koncepcja tej zasady pochodzi XV wiecznej Anglii i przejmowana była kolejno przez państwa europejskie²³. Na charakter immunitetu parlamentarnego jako przywileju posła zwraca również uwagę Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 28 stycznia 1991 r. (sygn. akt K 13/90). W świetle tego orzeczenia „związek immunitetu z instytucją reprezentacji pozwala umiejscowić immunitet parlamentarny jako przywilej posła i przedstawicielstwa jako całości”. Często utożsamia się immunitet procesowy z całkowitą nietykalnością posła, literatura prawa konstytucyjnego definiuje ten problem: „nietykalność stanowi odrębnie skonstruowany przywilej parlamentarzysty”²⁴. Przede wszystkim istotą immunitetu procesowego jest zakaz wszczęcia postępowania karnego przeciwko posłowi, natomiast cechą nietykalności parlamentarnej nie jest stworzenie przeszkód do przeprowadzenia postępowania procesowego, tylko zakaz zatrzymania bądź aresztowania posła.²⁵ W doktrynie zaznacza się także, że nietykalność skierowana jest „przeciwko” władzom administracyjnym i śledczym, natomiast immunitet formalny działa „przeciwko” władzy sądowej²⁶.

Podstawą prawną instytucji nietykalności parlamentarnej posła na gruncie prawa polskiego jest art. 105 ust. 5 Konstytucji, który stanowi, że poseł nie może być zatrzymany lub aresztowany bez zgody Sejmu. Tylko zatrzymanie na gorącym uczynku jest wyjątkiem, a zatrzymanie jest niezbędne do przeprowadzenia prawidłowego

20 M. Zieliński, op.cit., s. 219.

21 P. Niemczyk, *Mandat przedstawicielski na przykładzie mandatu poselskiego*, Wrocław 2014, s. 87.

22 A. Preisner (red.), *Słownik wiedzy o Sejmie*, Warszawa 1995, s. 30.

23 K. Grajewski, *Status prawny posła*, Warszawa 2006, s. 265.

24 M. Kudej, [w:] A. Gwiżdż (red.), *Założenia ustrojowe, struktura i funkcjonowanie parlamentu*, Warszawa 1997, s. 294.

25 A. Dana, *Podmiotowy zakres immunitetu w polskim systemie prawnym*, „Doctrina. Studia społeczno-polityczne” 2011, tom 8, s. 37.

26 K. Grajewski, *Status...*, op. cit., s.67

toku postępowania. W tym przypadku organ stosujący zatrzymanie ma obowiązek powiadomić Marszałka Sejmu²⁷.

Mimo, iż posłowie otoczeni są szczególną ochroną prawną wynikającą z działania immunitetów oraz przywileju nietykalności posła, to nie oznacza to, że w świetle prawa są bezkarni²⁸.

Ponoszą oni odpowiedzialność karną we wszystkich przypadkach będących odstępstwami od zasad wynikających z immunitetów oraz nietykalności parlamentarnej. Ponadto ponoszą odpowiedzialność porządkową, regulaminową oraz przed Trybunałem Stanu²⁹.

Porządkowa odpowiedzialność posłów dotyczy niewłaściwego zachowania deputowanych podczas posiedzenia Sejmu³⁰. Marszałek Sejmu na podstawie art. 175 Regulaminu Sejmu czuwa nad przestrzeganiem powagi i porządku na sali podczas obrad, dlatego też jest uprawniony do dyscyplinowania posłów³¹. Odpowiedzialność regulaminowa posłów odnosi się do sytuacji gdy poseł narusza lub nie dopełnia obowiązków wynikających z ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, swoim zachowaniem na posiedzeniu organów Sejmu naruszył powagę Sejmu, na terenie pozostającym w zarządzie Kancelarii Sejmu w rażący sposób naruszył spokój lub porządek oraz gdy nie wykonuje swoich obowiązków poselskich. Posłowie ponoszą odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu.

Pomimo tego, iż wspomniane gwarancje w istotny sposób wzmacniają pozycję posła w porównaniu z innymi obywatelami, to jednak przede wszystkim mają one na celu ochronę wykonywania mandatu, a nie nadawanie posłom przywilejów.

Do katalogu aktów regulujących zakres mandatu poselskiego, w szczególności zaliczamy:

- Konstytucję RP (IV Rozdział). Rozdział ten w artykułach 102–108 stanowi o podstawowych zagadnieniach mandatu, immunitetu parlamentarnego, oraz o niepołączalności stanowisk w czasie jego wykonywania;
- Ustawę z 9 maja 1996 r. O wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz.U. z 2022 poz.1339; dalej: ustawa o wykonywaniu mandatu). Zawarty jest w niej podstawowy katalog praw i obowiązków posła i gwarancji prawidłowego wykonywania mandatu;
- Ustawę z 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (z Dz.U. 2023 poz.2408 dalej Kodeks wyborczy). Przepisy o wygaśnięciu mandatu mają istotny wpływ na całokształt wykonywania mandatu przedstawicielskiego;
- Regulamin Sejmu RP z 30 lipca 1992r. (M.P.2022 poz.990). Jest on aktem wewnętrznym, opisującym zasady funkcjonowania Sejmu, są w nim zawarte przepisy określające, jak ma wyglądać wykonywanie uprawnień poselskich na posiedzeniach izby, komisji, wynikają z niego również procedury powoływania organów Sejmu.

27 Art. 105, Konstytucji.

28 W.Orłowski, [w:] W. Skrzydło W., *Polskie prawo konstytucyjne*, Lublin 1995, s. 257.

29 P. Chybalski, op. cit., s. 45.

30 K. Grajewski, *Odpowiedzialność...*, op. cit., s. 289.

31 Ibidem.

Obowiązki Posła. Tworzenie i funkcjonowanie biur poselskich

W polskim systemie parlamentarnym posłowie odgrywają kluczową rolę w procesie stanowienia prawa, reprezentując interesy swoich wyborców oraz współtworząc politykę państwa. Ich obowiązki, uprawnienia i odpowiedzialność są ściśle określone przede wszystkim w ustawie o wykonywaniu mandatu posła i senatora. Uprawnienia i obowiązki posłów związane z ich działalnością w terenie zawarto w art. 19-24 ustawy o wykonywaniu mandatu, jest to katalog zamknięty.

Do głównych obowiązków posła należy udział w pracach Sejmu. Posłowie, wybierani w wyborach ogólnych na okres 4 lat, mają obowiązek regularnego uczestniczenia w posiedzeniach Sejmu. Zadaniem jest przyjmowanie, modyfikowanie i uchwalanie ustaw oraz innych aktów prawnych. Każdy Poseł musi brać czynny udział w debatach i dyskusjach. Przedstawiciele izby niższej parlamentu biorą udział w debatach nad projektami ustaw i innymi ważnymi kwestiami. Ich zadaniem jest wyrażanie swoich opinii, argumentowanie i prezentowanie stanowisk swojej partii lub frakcji.

Zgodnie z regulaminem sejmiku posłowie są członkami komisji sejmowych, gdzie dokonują szczegółowych analiz projektów ustaw oraz innych zagadnień. Praca w nich pozwala im zgłębiać tematy, które później zostaną poddane głosowaniu na posiedzeniu Sejmu. Posłowie są przypisywani do różnych komisji sejmowych.

Jednak najważniejszym obowiązkiem posłów jest kontakt z wyborcami. Każdy przedstawiciel Sejmu ma obowiązek utrzymywania stałego kontaktu z mieszkańcami swojego okręgu wyborczego, reprezentując ich interesy w parlamencie. Ma on obowiązek przyjmowania opinii, postulatów i wniosków wyborców i ich organizacji, a także zachowanie tajemnicy informatorów.

Na co dzień w Sejmie posłowie uczestniczą w tworzeniu i modyfikowaniu prawa poprzez składanie poprawek, dyskusje i głosowanie nad projektami ustaw. Posłowie mają prawo wyrażać swoje stanowisko, zgłaszać wnioski oraz uczestniczyć w podejmowaniu inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych oraz w dyskusji nad projektami ustaw i uchwał. Interpelacje i zapytania poselskie to dodatkowe narzędzia, które pozwalają na skierowanie pytań do organów władzy wykonawczej. Zasady korzystania z tych praw oraz tryb udzielania odpowiedzi reguluje regulamin Sejmu. Rolą posłów jest także kontrolowanie działalności rządu. Mogą zadawać pytania, interpelacje oraz uczestniczyć w debatach dotyczących działań władzy wykonawczej³².

Dodatkowo ustawodawca w art.23 ust. 1 uowmpis stanowi, że w celu obsługi działalności terenowej posła tworzone są biura poselskie. Posłowie i senatorowie tworzą biura poselskie, senatorskie lub poselsko-senatorskie w celu obsługi swojej działalności w terenie. Biuro poselskie nie posiada własnej osobowości prawnej. Biuro poselskie to miejsce, w którym poseł może udzielać pomocy swoim wybor-

32 Ustawa z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora, Dz.U.2022.0.1339 t.j., dalej uowmpis.

com i realizować swoje obowiązki związane z pracą w parlamencie. Jest to ważne miejsce dla każdej wspólnoty, ponieważ pozwala na bezpośrednie połączenie z wybranym przedstawicielem i umożliwia składanie wniosków i skarg oraz uzyskiwanie informacji na temat pracy poselskiej. Biura pełnią funkcję centrów obsługi działalności poselskiej.

Do katalogu źródeł prawa regulujących problematykę funkcjonowania biur parlamentarzystów zaliczamy :

- art. 23 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora,
- zarządzenie nr 8 Marszałka Sejmu z dnia 25 września 2001 r. w sprawie warunków organizacyjno-technicznych tworzenia, funkcjonowania i znoszenia biur poselskich,
- zarządzenie nr 27 Szefa Kancelarii Sejmu z dnia 6 lipca 2021 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarowania składnikami majątkowymi stanowiącymi własność Kancelarii Sejmu, używanymi w biurach poselskich.

Na pokrycie kosztów związanych z funkcjonowaniem biura posłowi i senatorowi przysługuje ryczałt na zasadach i w wysokości określonych wspólnie przez Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, przy czym środki te nie mogą być wykorzystywane na inne cele (art. 23 ust. 3).

Głównym celem utworzenia biura poselskiego jest obsługa działalności posła w terenie, aby utrzymać bezpośredni kontakt parlamentarzysty w terenie. W literaturze przedmiotu zaznacza się, że: ustawodawca słusznie nie zdecydował się na określenie dokładnych ram funkcjonowania biur poselskich, senatorskich czy też poselsko-senatorskich, pozostawiając samym parlamentarzystom swobodę decydowania o ich zadaniach oraz zakresie działalności, a także wewnętrznej organizacji każdego biura³³. Została przewidziana możliwość utworzenia przez parlamentarzystę jednego lub kilku biur, mających siedzibę w dowolnym wybranym przez niego okręgu lub kilku okręgach wyborczych³⁴. Co istotne, wysokość otrzymywanego przez posła ryczałtu nie jest uzależniona od liczby prowadzonych przez niego biur. Nie ma na nią również wpływu lokalizacja siedziby biura. Sposób w jaki poseł wykorzysta ryczałt zależy od niego samego, ograniczony jest on jedynie w zakresie ustawowym do kosztów faktycznych związanych z funkcjonowaniem biura jako formy obsługi działalności parlamentarzysty. Zgodnie z § 9 ust. 1 zarządzenia nr 8 przysługujący posłowi ryczałt jest przeznaczony na „działalność biura poselskiego”, a zatem na obsługę całej działalności związanej z wykonywaniem mandatu w terenie (§ 1 ust. 1). Przepis ten wskazuje przykładowe (świadczy o tym zwrot „w szczególności”) formy tej działalności, wymieniając m.in. wynagrodzenia pracowników biura oraz pokrycie dodatkowych kosztów związanych z ich zatrudnieniem, koszty ekspertyz i opinii prawnych, usług komunikacyjnych, kosztów wynajęcia sali na spotkania z wyborcami, czy też wydatków bieżących. Ryczałt ten powinien być wydawany

33 J. Stelina, P. Uziębło, K. Grajewski, *Komentarz do ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora*, Warszawa 2014, s. 300.

34 E. Gierach, *Opinia prawna w sprawie dopuszczalności pokrywania z ryczałtu na działalność biura poselskiego kosztów działalności tzw. mobilnego punktu do kontaktu z wyborcami*, „Zeszyty Prawnicze” 2017, nr 2(54), s. 169.

w sposób oszczędny. Posłowie są odpowiedzialni za wydatki związane z działalnością biura poselskiego i są zobowiązani do ujawniania informacji na ten temat.

Posłowie swoje biura poselskie otwierają najczęściej w dużych miastach. Chcąc być bliżej swoich wyborców wybierają lokalizacje rozpoznawalne, z łatwym dojazdem i dostępem dla wyborców.

Nieodpłatna pomoc prawna w Polsce

Historia nieodpłatnej pomocy prawnej jest tak dawna jak historia zawodów prawniczych, ale nie tak dawna jak historia samego prawa. Z łaciny pochodzi również współcześnie stosowany zwrot „pro bono” (czyli „dla dobra publicznego”). Określenie to oznacza usługi profesjonalne wykonywane dobrowolnie i bezpłatnie, w interesie publicznym³⁵. Ideę poradnictwa prawnego w formie pro bono opisywał już w swoich pismach Tomasz z Akwinu i stawiał pytanie, czy adwokat jest obowiązany bronić osoby biedne³⁶. Modelowym przykładem funkcjonowania systemu nieodpłatnej pomocy prawnej jest legal aid w Wielkiej Brytanii. Zapewnia on świadczenie pomocy na poziomie lokalnym oraz państwowym, zarówno na etapie przedsądowym, jak i sądowym. Jego filarami są organizacje pozarządowe, których działalność finansowana jest przez państwo. W Polsce do 2015 roku nieodpłatna pomoc prawna była zapewniana przez szereg prywatnych inicjatyw, głównie samych prawników działających pro bono, ale również biura poselskie i senatorskie. Niemniej jednak z badań nad funkcjonowaniem poradnictwa prawnego pro bono wynika jednoznacznie, że tam, gdzie zagadnienie to nie jest zorganizowane systemowo, biednym czy w jakikolwiek sposób wykluczonym trudno jest otrzymać pomoc prawną. Stąd też polskie rozważania i uwarunkowania o zorganizowanym systemie wydają się być ze wszech miar zasadne³⁷.

Problematyka nieodpłatnej pomocy prawnej została uregulowana w ustawie o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej uregulowana jest Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r.³⁸

Poradnictwo to rozumiane jest jako rodzaj usług adresowanych do osób doświadczających problemów życiowych i prawnych. Odbiorcami poradnictwa są przede wszystkim osoby fizyczne, osoby prawne, jak również grupy obywateli. Z nieodpłatnej pomocy prawnej co do zasady powinny korzystać osoby, których nie stać na skorzystanie z niej na zasadach komercyjnych. System nieodpłatnej pomocy oraz nieodpłatnej informacji prawnej ma zatem doprowadzić do stworzenia mechanizmów umożliwiających dostęp do uzyskania porady prawnej przez osoby fizyczne, które z uwagi na swój status materialny lub sytuację życiową nie mają możliwości

35 <https://www.gov.pl/web/nieodplatna-pomoc/rys-historyczny-npp>, dostęp z dnia 21 grudnia 2023 r.

36 Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna*, t. 18, zagadnienia 67, 68 i 71, nakładem Katolickiego Ośrodka WYDAWNICZEGO „VERITAS” 4-8, PRAED MEWS, LONDON, W.2.

37 A. Bartnik, K. Kowalska, *Poradnictwo prawne i obywatelskie w kontekście świadomości prawnej i potrzeby edukacji prawnej Polaków. Wybrane problemy*, „Studia Iuridica” 2018, nr 78, s. 51.

38 Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej, Dz.U.2021.0poz..945 t.j, dalej unip.

uzyskania profesjonalnej pomocy prawnej, a wszystkim osobom fizycznym zagwarantować dostęp do informacji prawnej. Wyniki badań jakościowych i ilościowych potwierdzają przewagę kobiet jako beneficjentów poradnictwa. Stanowią one 72% korzystających z poradnictwa.

Nieodpłatna pomoc prawna może być świadczona z następujących dziedzin prawa:

- prawo rodzinne;
- prawo pracy;
- sprawy z zakresu rozpoczęcia działalności gospodarczej;
- prawo cywilne;
- prawo ubezpieczeń społecznych, prawo do opieki zdrowotnej;
- prawo administracyjne, z wyjątkiem prawa podatkowego;
- prawo podatkowe;
- prawo karne.

Pomoc nie obejmuje spraw z zakresu prawa celnego, dewizowego, handlowego i działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowywania do jej rozpoczęcia.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego podkreślono: „Problem pomocy prawnej dla osób ubogich ma rangę konstytucyjną oraz rangę wynikającą z wiążących Polskę międzynarodowych standardów ochrony praw człowieka. Nie dotyczy to tylko spraw karnych, lecz wszystkich spraw rozpoznawanych przez sądy”³⁹.

Nieodpłatnej pomocy prawnej udziela osobiście adwokat lub radca prawny, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach z ich upoważnienia aplikant adwokacki lub aplikant radcowski⁴⁰.

Przed udzieleniem nieodpłatnej pomocy prawnej prawnik może zażądać od osoby uprawnionej okazania dokumentu stwierdzającego tożsamość.

Adwokat lub radca prawny może z ważnych powodów odmówić udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej informując osobę uprawnioną o innych punktach, w których udzielana jest nieodpłatna pomoc prawna na obszarze powiatu. W przypadku stwierdzenia, że przedstawiony przez osobę uprawnioną problem nie może być rozwiązany w całości albo części poprzez udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej, w szczególności stwierdzenia, że problem nie ma wyłącznie charakteru prawnego, adwokat lub radca prawny informują o możliwościach uzyskania innej stosownej pomocy w jednostkach nieodpłatnego poradnictwa, wskazanych na liście sporządzonej przez starostę⁴¹.

Zgodnie z danymi za 2020 r. z nieodpłatnej pomocy skorzystało łącznie 315 391 osób⁴². Większość beneficjentów NPP i NPO to osoby w wieku między 18 a 65 rokiem życia; stanowiły one 77,16% wszystkich osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej w 2020 r. Wśród nich najlicniejszą grupą byli beneficjenci między 35 a 45 rokiem życia oraz między 45 a 55 rokiem życia – odpowiednio 19,44% i 16,00%. Osoby w wieku powyżej 65 lat stanowiły 22,73% beneficjentów. Najmniej liczną gru-

39 Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 29 sierpnia 2006 r., SK 23/05, OTK-A 2006, nr 8, poz. 94.

40 Art. 5 punkt.1. Dz.U. 2021.945 t.j. Akt obowiązujący od: 21 maja 2021 r.

41 P. Sikora, *Jak uzyskać bezpłatną poradę prawną? Zasady, warunki, rodzaje spraw*, „Gazeta Prawa” z dnia 22 lutego 2020 r.

42 <https://samorząd.pap.pl/kategoria/prawo>; 06.10.2023 Aktualizacja: 09.10.2023.

pą osób korzystających z usług NPP i NPO były osoby w wieku do 18 roku życia, co stanowi jedynie 0,11% ogólnej liczby osób korzystających z pomocy prawnej¹¹⁴. Wśród osób korzystających z usług darmowej porady prawnej w 2020 r. najwięcej beneficjentów było mieszkańcami miast, których liczba mieszkańców przekraczała 100 tysięcy (30,96%). Na drugim miejscu byli mieszkańcy wsi (28,49%). Najmniej liczną grupę utworzyły osoby z miast do 10 tysięcy mieszkańców (8,40%)⁴³.

Dane Ministerstwa Sprawiedliwości pokazują, że w 2022 r. łącznie w Polsce udzielono prawie 460 tys. porad. Większość porad prawnych (37,05 proc.) trwała od 15 do 30 min. Porady powyżej 1 godz. stanowiły 6,51 proc. W przypadku NPO najwięcej porad (30,47 proc.) trwało od 30 do 45 min, a te powyżej 1 godz. stanowiły 9,06 proc.⁴⁴.

Podmiotami, które również prowadzą darmowe porady prawne dla obywateli są biura poselskie i senatorskie, można w nich uzyskać nie tylko pomoc w konkretnej sprawie, ale również sygnalizować problemy dotyczące większej grupy osób. W literaturze znajduje się poglądy, iż udzielanie przez pracowników biura poselskiego bezpłatnych porad prawnych osobom zgłaszającym się do tego biura wydaje się możliwe z punktu widzenia wykonywania przez posłów mandatu poselskiego „w terenie”. Porady te powinny mieć związek z realizacją praw i obowiązków wynikających z art. 19–24 u.w.m.p.s. Ta działalność biura jest finansowana ze środków przeznaczonych na funkcjonowanie biur poselskich⁴⁵. Zbliżony pogląd, chociaż z kilkoma zastrzeżeniami został wyrażony przez J.M Karolczak, która to powiedziała : udzielanie przez pracowników biura poselskiego bezpłatnych porad prawnych osobom zgłaszającym się do tego biura jest możliwe z punktu widzenia wykonywania przez posłów mandatu poselskiego w biurach, jeśli nie stanowi to jedynej czy głównej formy działalności biura poselskiego i ma związek z realizacją praw i obowiązków wynikających z art. 19–24 u.w.m.p.s., stanowiąc jeden z elementów działalności posłów w terenie. Natomiast nie jest właściwe czynienie z biur poselskich punktów obsługi prawnej wyborców, chociaż analiza stron internetowych biur poselskich wskazuje, że jest stałą praktyką udzielanie bezpłatnych porad przez pracowników w biurach poselskich⁴⁶. Praca posła w terenie ma również aspekt polityczny, chodzi o zdobycie zaufania do konkretnego posła jak i do partii, którą reprezentuje.

Jeżeli przyjąć, że świadczenie nieodpłatnej pomocy prawnej w biurach poselskich jest dopuszczalne, to stwierdzić również należy, iż nie ma przeszkód, aby odbywało się to w formie punktu doradztwa prawnego, co sugeruje, że działalność taka ma stały i zorganizowany charakter, a nie jednorazowy i „spontaniczny”⁴⁷. Udzielanie nieodpłatnych porad pranych w biurze poselskim może być zorganizowane w różnoraki sposób:

43 <https://www.gov.pl/attachment/a46aa925-febd-4680-a04d-d8899ccb7bb4>, Ocena Ministra Sprawiedliwości za 2020 r., s. 30.

44 S. Bardziej, M. Dudkiewicz, *Korzystający i niekorzystający z poradnictwa prawnego i obywatelskiego*, Warszawa 2013, s. 867.

45 J. Mordwiło (red.), *Opinia prawna dotycząca możliwości udzielania porad prawnych w biurach poselskich*, [w:] Status posła w opiniach Biura Analiz Sejmowych (2007–2015), Warszawa 2015, s. 735.

46 Ibidem.

47 P. Czarny, *Opinia prawna w sprawie punktów doradztwa prawnego organizowanych w biurach poselskich*, „Zeszyty Prawnicze” 2017, nr 2(54), s. 176.

- porad mogą udzielać różni pracownicy biura (lub społeczni współpracownicy) w ramach przyjmowania wyborców,
- poseł może zatrudnić w biurze jedną (względnie kilka) osób, dla których będzie to wyłączny lub główny obowiązek,
- dopuszczalne jest zawarcie (odpłatnej lub nieodpłatnej) umowy z osobą trzecią prowadzącą działalność w zakresie pomocy prawnej o świadczenie usług w biurze poselskim.

Porady prawne w biurze poselskim mogą być udzielane: ustnie (bezpośrednio lub telefonicznie) lub pisemnie polegającej na sporządzeniu pisemnej opinii prawnej lub przekazującej wskazówek dla danej osoby i przekazaniu ich jej bezpośrednio, drogą pocztową względnie elektroniczną⁴⁸.

Udzielanie porad prawnych w biurze poselskim może mieć charakter względnie stały (cykliczny, regularny pod względem czasowym, np. w postaci dyżurów w określone dni) lub też okazjonalny (jednorazowy). O formie prowadzenia darmowych porad prawnych decyduje sam poseł. Obecnie przepisy w żaden sposób nie określają, jakich dziedzin stosunków prawnych mogą dotyczyć porady udzielane w biurach poselskich. Pojęcie porad prawnych (doradztwa prawnego) jest dość szerokie i niesprecyzowane. Obejmuje ono przede wszystkim ustne informacje o stanie prawnym, dotyczącym konkretnej sytuacji faktycznej, jak również udzielanie wskazówek co do dalszego postępowania osoby, która zwraca się o poradę, może ono jednak polegać również na pomocy w sporządzaniu „pism urzędowych” czy umów, a nawet sporządzaniu ich projektów dla osób zainteresowanych. W najszerszym znaczeniu pomoc prawna to również podjęcie się przez osobę jej udzielającą roli pełnomocnika w określonym postępowaniu (o ile przepisy proceduralne to dopuszczają)⁴⁹.

Na ogół przepisy dotyczące świadczenia pomocy prawnej zakładają, że osoba zwracająca się o pomoc powinna działać nie tylko w zaufaniu do osoby, która udziela pomocy, ale również w przekonaniu, że zwrócenie się o poradę i podanie w związku z tym pewnych okoliczności, nie przyniesie jej negatywnych skutków. Z tego względu obowiązują tu szczególne gwarancje zachowania tajemnicy, idące dalej niż tylko zobowiązanie umowne czy też nakaz zachowania tajemnicy służbowej. Należy tu zwrócić uwagę, że art. 21 ust. 2 u.w.m.p.s. stwierdza, że poseł nie może być zobowiązany do udzielania informacji o osobie, która przekazała mu określone informacje lub przedstawiła opinię⁵⁰.

Biuro Poselskie Poseł na Sejm Iwony Kozłowskiej

Iwona Kozłowska, 9 października 2011r. została wybrana na Posła Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej VII Kadencji. Jako posłanka zawsze działa aktywnie zarówno w Sejmie jak i regionie, działając na rzecz społeczności lokalnej oraz osób starszych

48 *Opinia prawna dotycząca możliwości udzielania porad prawnych w biurach poselskich*, [w:] Status posła w opiniach Biura Analiz Sejmowych (2007–2015), s. 177.

49 *Ibidem*, s. 178.

50 P. Czarny, *op.cit.*, s. 179.

i z niepełnosprawnościami. W tamtym czasie posłanka miała swoje biuro przy ul. Gdańskiej 46 w Bydgoszczy.

13 października 2019 roku, po raz drugi, została wybrana na Posła Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej IX Kadencji, zdobywając 9325 głosów. Wypełniając mandat posła, działa aktywnie w Sejmie oraz w regionie. Wspiera i konsekwentnie kontynuuje działania na rzecz społeczności lokalnej i samorządów. Podczas IX kadencji pracowała w Sejmie w Komisjach i Podkomisjach:

- Polityki Społecznej i Rodziny,
- Zdrowia,
- Rolnictwa i Rozwoju Wsi – przez 3 lata kadencji,
- Podkomisji stałej do spraw polityki społecznej,
- Podkomisji stałej do spraw monitoringu zwalczania Afrykańskiego Pomoru Świń oraz innych chorób zakaźnych zwierząt gospodarskich – przez 3 lata kadencji,
- Podkomisji stałej do spraw organizacji ochrony zdrowia i innowacyjności w medycynie.
- Była członkinią grup i zespołów parlamentarnych:
- Polsko-Estońskiej Grupy Parlamentarnej – wiceprzewodnicząca,
- Polsko-Armeńskiej Grupy Parlamentarnej – wiceprzewodnicząca,
- Polsko-Izraelskiej Grupy Parlamentarnej,
- Polsko-Zambijskiej Grupy Parlamentarnej,
- Polsko-Łotewskiej Grupy Parlamentarnej,
- Parlamentarnej Grupy Kobiet,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Budowy Drogi S10,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Chorób Neurologicznych,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Endometriozy,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Geriatrii i Systemu Opieki Geriatrycznej w Polsce,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Lasów,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Osób Głuchych i z Niedosłuchem – przewodnicząca,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Osób z Niepełnosprawnościami,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Uniwersytetów Trzeciego Wieku,
- Parlamentarnego Zespołu ds. SMA – przewodnicząca,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Europejskiej Unii Zdrowotnej – wiceprzewodnicząca,
- Parlamentarnego Zespołu „Zero Tolerancji dla Pedofilii”.

5 października 2023 roku po raz trzeci uzyskała mandat poselski, zdobywając 14 514 głosów. Biuro poselskie od IX kadencji Sejmu mieści się w Bydgoszczy, przy ul. Dworcowej 87 lok 3. Posłanka ponadto posiada biura w Szubinie, Nakle nad Notecią i Sępólnie Krajeńskim.

W Sejmie X kadencji zasiada w Komisjach i Podkomisjach:

- Polityki Senioralnej – wiceprzewodnicząca,
- Polityki Społecznej i Rodziny,
- Podkomisji stałej do spraw osób z niepełnosprawnościami i włączenia społecznego,
- Zdrowia,
- Podkomisji stałej do spraw zdrowia publicznego.

Jest członkinią grup i zespołów parlamentarnych:

- Polsko-Gruzińskiej Grupy Parlamentarnej,
- Polsko-Hiszpańskiej Grupy Parlamentarnej,
- Polsko-Izraelskiej Grupy Parlamentarnej,
- Polsko-Tajwańskiego Zespołu Parlamentarnego,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Budowy Drogi S10 – wiceprzewodnicząca,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Chorób Płuc,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Dzieci,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Onkologii,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Osób Głuchych i z Niedosłuchem – przewodnicząca,
- Parlamentarnego Zespołu ds. przeciwdziałania otyłości i zdrowego odżywiania,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Przeciwdziałania Uzależnieniom,
- Parlamentarnego Zespołu ds. SMA – przewodnicząca,
- Parlamentarnego Zespołu ds. Uniwersytetów Trzeciego Wieku,
- Parlamentarnego Zespołu Ziemi Bydgoskiej.

Posłanka współpracuje Kancelarią Prawną, która od IX kadencji podczas comiesięcznych dyżurów prawnych, świadczy bezpłatne porady oraz pomaga w rozwiązywaniu problemów, z którymi zgłaszają się Mieszkańcy Regionu. Biuro poselskie w Bydgoszczy pracuje codziennie od godz. 9.00 do 16.00, w którym to zatrudniony jest dyrektor biura poselskiego oraz pięciu asystentów społecznych. Biuro w Szubinie otwarte jest trzy razy w ciągu tygodnia w godzinach od 10.00-14.00. Biuro w Sępólnie Krajeńskim i Nakle nad Notecią pracuje na zasadach dyżurów.

Nieodpłatne porady prawne odbywają się w stałych zaplanowanych dniach oraz zgodnie z potrzebami wynikającymi na bieżąco. O terminie dyżurów prawnika informacje podane są na Facebooku, stronie internetowej oraz w mediach. Zdarza się, że do prawnika, udzielającego za darmo porad, czeka w kolejce kilkadziesiąt osób. Zgłaszają się do biura głównie osoby po poradnictwo dotyczące świadczeń, osoby z niepełnosprawnościami, tuż przed eksmisją, egzekucją alimentów czy dziedziczeniem długów. Prawnik omawia i ocenia daną sprawę na etapie przedsądowym, wyjaśnia przepisy, naprowadza na prawidłowy tok myślenia i postępowania, a w przypadku sprawy toczącej się przed sądem, pomaga ustanowić pełnomocnika lub zwolnić od kosztów sądowych. Również osoby z niepełnosprawnościami lub trudnością w komunikowaniu się mogą skorzystać z pomocy prawnej prowadzonej przez biuro poselskie Posłanki Kozłowskiej Iwony, nawet w swoim domu, przez telefon czy za pomocą łącza internetowego. W zakres darmowych porad prawnych nie wchodzi reprezentowanie klienta w sądzie.

W roku 2023 w biurze poselskim Poseł Iwony Kozłowskiej udzielono ok. 200 porad prawnych. Porady prawne w przeważającej większości związane były z kwestiami majątkowymi, takimi jak dziedziczenie. Ponadto, petenci przychodzący po poradę prawną do biura poselskiego potrzebowali pomocy w kwestiach administracyjnych. Wiele porad dotyczyło spraw praw rodzicielskich, nadużywania alkoholu, przemocy w rodzinie czy nawet uprowadzenia rodzicielskiego. Przychodzący interesanci to głównie mieszkańcy wsi i mniejszych miejscowości, sporadycznie to mieszkań-

cy Bydgoszczy. Żaden z przychodzących interesantów do biura Poseł Iwony Kozłowskiej nie wychodzi bez pomocy. Porad prawnych udziela kancelaria radcowska w Bydgoszczy. Od 2020 roku z miesiąca na miesiąc jest większe zapotrzebowanie na nieodpłatne porady prawne. Wniosek z tego, iż zwiększa się świadomość obywateli o możliwości korzystania z tej formy poradnictwa prawnego. Od 2024 roku Poseł Iwona Kozłowska rozszerzyła możliwość otrzymania przez potrzebującego nieodpłatnej porady prawnej również na biura w Szubinie, Nakle nad Notecią oraz Sępólnie Krajeńskim. Na podstawie informacji pozyskanych w ciągu pierwszych czterech miesięcy można przypuszczać, że dzięki zwiększeniu dostępności nieodpłatnych porad prawnych na mniejsze miejscowości zwiększy się ilość osób potrzebujących pomocy prawnej w formie nieodpłatnej. To ważny krok w kierunku zapewnienia równego dostępu do prawa dla wszystkich obywateli. Warto kontynuować działania mające na celu poprawę dostępności i świadczenia pomocy prawnej, aby wspierać lokalne obywateli w rozwiązywaniu ich problemów prawnych.

Należy nadal pracować nad zwiększeniem świadomości obywateli o możliwości pozyskania nieodpłatnych poradach prawnych. W celu dotarcia do jak największej ilości osób powinny współpracować ze sobą lokalnie instytucje. Informacje o możliwości uzyskania porady prawnej w biurze poselskim powinna być dostępna w urzędzie gminy, bibliotece w czy centrum kultury. Wspólna współpraca w celu promowania dostępności nieodpłatnych porad prawnych mogłaby polegać na organizowaniu spotkań czy warsztatów.

Zawsze należy pamiętać, że dostęp do pomocy prawnej jest ważny dla każdego obywatela, dlatego warto podejmować wszelkie działania mające na celu zwiększenie świadomości na ten temat.

Poseł Kozłowska jest niezwykle zaangażowana w swoją pracę. Zawsze stara się reprezentować interesy obywateli i działać na ich korzyść. Jej umiejętności komunikacyjne są godne uznania. Potrafi skutecznie przekazywać informacje i nawiązywać dobre relacje z wyborcami. Staje w obronie osób z niepełnosprawnością i starszych. Przez wiele lat pracowała jako dyrektor Domu Pomocy Społecznej w Kamieniu Krajeńskim, więc problematyka pomocy społecznej jest znana jej świetnie znana. Jest osobą bardzo sumienną i odpowiedzialną, do swojej pracy podchodzi z zaangażowaniem i starannością. Dobro drugiego człowieka jest dla niej najważniejsze. Dlatego w odpowiedzi na potrzeby obywateli powstały nieodpłatne usługi prawne świadczone w biurze poselskim.

Podsumowanie

Biuro poselskie to miejsce, w którym poseł prowadzi swoją działalność związaną z pełnieniem mandatu. Biuro poselskie służy do spotkań z wyborcami, pracy nad projektami ustaw i innymi dokumentami oraz udzielania porad i wsparcia dla swoich wyborców. Jednym ze sposobów wsparcia są darmowe porady prawne udzielane w biurze poselskim. (art. 23 ust. 1 u.w.m.p.s). Biura poselskie różnią się pod względem dostępności. Niektóre są otwarte i można tam przyjść z problemem,

innym trzeba się umówić na konkretną godzinę. Przykładem dobrze działającego biura poselskiego jest biuro posłanki Iwony Kozłowskiej z Koalicji Obywatelskiej.

Piśmiennictwo

- Banaszak B., Jabłoński M., *Konstytucyjna koncepcja mandatu posła i senatora a gwarancje jego wykonywania na gruncie ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora*, „Przegląd Sejmowy” 2000, nr 1.
- Banaszak B., *Prawo Konstytucyjne*, Warszawa 2012.
- Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej Komentarz*, Warszawa 2010.
- Banaszak B., Jabłoński M., *Konstytucyjna koncepcja mandatu posła i senatora a gwarancje jego wykonywania na gruncie ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora*, „Przegląd Sejmowy” 2000, nr 1.
- Bartnik A., Kowalska K., *Poradnictwo prawne i obywatelskie w kontekście świadomości prawnej i potrzeby edukacji prawnej Polaków; Wybrane problemy*, „Studia Iuridica” 2018, nr 78.
- Bardziej S., Dudkiewicz M., *Korzystający i niekorzystający z poradnictwa prawnego i obywatelskiego*, Warszawa 2013.
- Chybalski P., *Mandat poselski*, [w:] P. Sobolewski (red.), *Przewodnik poselski*, Warszawa 2023.
- Czarny P., *Opinia prawna w sprawie punktów doradztwa prawnego organizowanych w biurach poselskich*, „Zeszyty Prawnicze” 2017.
- Czeszejko-Sochacki Z., *Wpływ orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego na kształtowanie polskiego systemu prawa w latach 1985-1997*, Białystok 2001.
- Dana A., *Podmiotowy zakres immunitetu w polskim systemie prawnym*, „Doctrina. Studia społeczno-polityczne” 2011, Tom 8.
- Gierach E., *Opinia prawna w sprawie dopuszczalności pokrywania z ryczałtu na działalność biura poselskiego kosztów działalności tzw. mobilnego punktu do kontaktu z wyborcami*, „Zeszyty Prawnicze” 2017, nr 2(54).
- Grajewski K., *Odpowiedzialność posłów i senatorów na tle zasady mandatu wolnego*, Warszawa 2009.
- Grajewski K., *Mandat przedstawicielski – pojęcie i rodzaje*, [w:] *Leksykon prawa konstytucyjnego. 100 podstawowych pojęć*, Warszawa 2016.
- Grajewski K., *Status prawny posła*, Warszawa 2006.
- Kruk M., *Mandat przedstawicielski w teorii, prawie i praktyce poselskiej*, Warszawa 2013.
- Kudej M., [w:] Gwiżdż A. (red.), *Założenia ustrojowe, struktura i funkcjonowanie parlamentu*, Warszawa 1997.
- Mordwiłko J., *Opinia prawna dotycząca możliwości udzielania porad prawnych w biurach poselskich*, [w:] *Status posła w opiniach Biura Analiz Sejmowych (2007–2015)*, Warszawa 2015.
- Niemczyk P., *Mandat przedstawicielski na przykładzie mandatu poselskiego*, Wrocław 2014.

- Orłowski W., [w:] Skrzydło W., *Polskie prawo konstytucyjne*, Lublin 1995.
- Preisner A. (red.), *Słownik wiedzy o Sejmie*, Warszawa 1995.
- Sikora P., *Jak uzyskać bezpłatną poradę prawną? Zasady, warunki, rodzaje spraw [2021]*, „Gazeta Prawa” z dnia 22 lutego 2020 r.
- Rzucidło J., Węgrzyn J., *Parlamentarny mandat wolny jako jeden z mechanizmów wpływających na proces zarządzania państwem*, [w:] Kaczmarek P., Jabłoński P., Paździora M. (red.), *Perspektywy juryscyzmu*, Wrocław 2011.
- Stelina J., Uziębło P., Grajewski K. (red.), *Komentarz do ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora*, Warszawa 2014.
- Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna, t. 18, zagadnienia 67, 68 i 71* Tomasz z Akwinu, Katolicki Ośrodek Wydawniczy „VERITAS” 4-8, PRAED MEWS, LONDON W.2.
- Witkowska K., *Status prawny posła – wybrane zagadnienia*, „International Journal of Legal Studies” 2020, nr 2(8).
- Zieliński M., *Mandat imperatywny: panaceum na kryzys demokracji przedstawicielskiej?*, „Studia Prawnicze KUL” 2021, nr3 (87).

LEGAL ADVICE CENTERS CONDUCTED IN PARLIAMENTARY OFFICES. CASE STUDY

Summary: The article aims to introduce the issue of free legal aid provided by MPs' offices. This paper discusses the status of an MP, focusing specifically on the parliamentary mandate, free and imperative mandates, and parliamentary immunities. In addition, the duties of an MP, such as participation in the work of the Sejm, work in parliamentary committees and the need to establish contact with voters, are presented. The publication also touches on the issue of free legal aid in Poland, with particular emphasis on the scope of such assistance. There is also a small discussion of the activities of MP Iwona Kozłowska's office, her role in the legislative process, including the provision of free legal advice. MP Iwona Kozłowska is presented as committed to people with special needs, including people with disabilities and seniors. The MP's office offers legal advice that is accessible to local residents. The issues discussed in the publication highlight the need to increase public awareness of the availability of free legal aid and the need for cooperation between institutions to promote these services.

Key words: status of MP, representative mandate, parliamentary immunity, parliamentary offices, free legal aid, parliamentary committees, legal education, Sejm of the Republic.